

13. 6. 2001

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

PRÁVO NA PŘÍZNIVÉ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Právo na příznivé životní prostředí obsahuje Ústava ČR, i když jen sporadicky. Čl. 7 Ústavy ČR pouze stanoví, že stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. Je však třeba podotknout, že průlomovým předpisem nejvyšší právní síly byla Listina základních práv a svobod (dále jen Listina) publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 2/1993.

V tomto článku bude pojednáno o nejdůležitějších právních předpisech, které problematiku práva na příznivé životní prostředí reglementují, a rovněž bude zmíněna judikatura Ústavního soudu, která s výše uvedenou problematikou úzce souvisí.

Právo na příznivé životní prostředí obsahuje Ústava ČR, i když jen sporadicky. Čl. 7 Ústavy ČR pouze stanoví, že stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. Je však třeba podotknout, že průlomovým předpisem nejvyšší právní síly byla Listina základních práv a svobod (dále jen Listina) publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 2/1993.

Klíčový význam pro námi sledovanou problematiku má čl. 35 Listiny, jelikož stanovuje nejen subjektivní práva jedinců, ale v odst. 3 dokonce ukládá všem povinnost tím, když stanoví, že při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. Jen na okraj podotýkám, že v Listině se příliš mnoho povinností nevyskytuje. Nicméně je třeba dodat, že tato uložená povinnost, ale i výše zmíněná subjektivní práva, musí být (a také je) konkretizována v zákoně. Tato teze vyplývá z čl. 41 odst. 1 Listiny, kde je řečeno, že práv (ale i povinností - pozn. autora) uvedených mj. v čl. 35 je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí.

Čl. 35 odst. 1 Listiny říká, že každý má právo na příznivé životní prostředí. Konkretizaci tohoto subjektivního práva provádí zák. č. [17/1992](#) Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je zvláštní tím, že jako jeden z mála je uvozen preambulí. V ní se mj. konstatuje, že Federální shromáždění ČSFR (dnes Parlament ČR - pozn. autora) vědomo si své odpovědnosti za zachování příznivého životního prostředí budoucím generacím a zdůrazňujíc právo na příznivé životní prostředí jakožto jedno ze základních práv člověka, se usneslo na tomto zákoně.

Nutno však dodat, že tento zákon nikde nedefinuje, co se rozumí pod pojmem příznivé životní prostředí, avšak alespoň v § 2 vymezuje termín životní prostředí, čímž rozumí vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.

Zák. č. [17/1992](#) Sb. poskytuje životnímu prostředí ochranu, stanovuje odpovědnost za porušení povinností při ochraně životního prostředí (tuto povinnost má každý, tzn. jak fyzické, tak právnické osoby), sankce za porušení životního prostředí (pokuty - nevylučují však domáhat se náhrady škody podle předpisů o náhradě škody) atp.

Dále je třeba zmínit i trestněprávní ochranu životního prostředí, která je zakotvena v ust. § 181a a 181b trestního zákona (č. [140/1961](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů - dále jen TZ). TZ rozlišuje v tomto ohledu trestné činy úmyslné (viz § 181a) a nedbalostní (viz § 181b). Pro ilustraci uvádím znění

ust. § 181a odst. 1 TZ: "Kdo úmyslně vydá životní prostředí v nebezpečí závažného poškození tím, že poruší předpisy o ochraně životního prostředí nebo hospodaření s přírodními zdroji (ohrožení životního prostředí), bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

Z hlediska ochrany životního prostředí je rovněž důležitý přestupkový zákon (č. [200/1990](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů), zejm. jeho ust. § 34 (přestupky na úseku vodního hospodářství), § 35 (přestupky na úseku zemědělství, myslivosti a rybářství), § 39 (přestupky na úseku ochrany a využití nerostného bohatství) a subsidiárního § 45 (přestupky na úseku ochrany životního prostředí). V ust. § 45 odst. 1 přestupkového zákona se praví, že přestupku se dopustí ten, kdo porušením obecně závazných právních předpisů o ochraně životního prostředí jiným způsobem, než jak vyplývá z ustanovení § 21 až 44 přestupkového zákona, zhorší životní prostředí.

Z výše uvedeného lze tedy dovodit, že ochranou poskytnutou životnímu prostředí výše cit. zákony (včetně sankcí v nich uvedených) a dalšími právními předpisy, dochází ke konkretizaci práva na příznivé životní prostředí, tzn., že snahou zákonodárce je, aby se životní prostředí nejen nezhoršovalo, ale docházelo k jeho postupnému zlepšování.

Je však třeba si uvědomit, že právo na příznivé životní prostředí nelze chápat v individuálním slova (subjektivním) smyslu. Např. pro alergika, který prochází kolem rozkvetlých stromů, je představa o příznivém životním prostředí jiná než u člověka, který žádnou alergií netrpí. Toto právo se chápe objektivně, tzn., že jednotlivé zákony stanoví požadavky na stav životního prostředí.

Pro námi sledovanou problematiku je významné usnesení (zejm. jeho odůvodnění) Ústavního soudu ze dne 6. ledna 1998 (sp. zn. I.ÚS 282/97) ve věci ústavní stížnosti občanského sdružení Děti Země, lokální pobočky v L. proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem z 24. 6. 1997 sp. zn. 15 Ca 69/97 o přezkoumání rozhodnutí správních orgánů. Ústavní soud návrh ústavní stížnosti usnesením odmítl, což odůvodnil tak, že návrh byl podán někým zjevně neoprávněným. Toto stanovisko vysvětlil tak, že čl. 35 Listiny zakotvující právo na příznivé životní prostředí a včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů na právnické osoby vztahovat nelze. "Je zřejmé, že práva vztahující se k životnímu prostředí přísluší pouze osobám fyzickým, jelikož se jedná o biologické organismy, které - na rozdíl od právnických osob - podléhají eventuálním negativním vlivům životního prostředí. Tomu ostatně odpovídá i charakteristika životního prostředí, jak ji provedl zákon č. [17/1992](#) Sb., o životním prostředí" (viz výše). Ústavní soud se již v minulosti zabýval vztahem mezi základními lidskými právy a svobodami a právnickými osobami. V nálezu ze dne 19. ledna 1994 (sp. zn. PL. ÚS 15/93) dospěl k závěru, že lze dovodit poskytování ochrany i právnickým osobám, pokud jde o základní práva a svobody, nicméně na rozdíl od osoby fyzické se právnická osoba může domáhat ochrany jen takových práv chráněných Listinou, která odpovídají jejímu právnímu postavení, resp. pokud jsou svou povahou pro ni použitelná. Jak je tedy patrné, právnickým osobám nenáleží základní práva v čl. 35 Listiny a nemají ani aktivní legitimaci k podání ústavní stížnosti.

Právnické osoby však mohou vystupovat v roli účastníků různých typů správních řízení. Tato řízení se rovněž často týkají práva na příznivé životní prostředí. Bude tomu tak např. v případech stavebního povolení na stavbu meziskladu vyhořelého jaderného paliva. Účastníkem takového řízení může být i občanské sdružení, protože účastenství občanského sdružení ve správním řízení není podmíněno existencí vlastního hmotného subjektivního oprávnění, zakládá jej ust. § 14 odst. 2 správního řádu (zák. č. [71/1967](#) Sb.). Takový účastník má ve správním řízení stejná práva jako účastník, který svou účast odvozuje z ustanovení § 14 odst. 1 správního řádu, tedy z dotčení práv nebo právem chráněných zájmů. Takto založená legitimace účasti ve správním řízení je ovšem omezena jen na řízení před správním úřadem, nikoli již před soudem ve smyslu správního soudnictví.

K dalším prostředkům realizace práva na příznivé prostředí, které mohou fyzické a právnické osoby použít, dále patří např. správní řízení, správní soudnictví, speciální řízení (zde však chybí ochrana správním soudnictvím, např. územní plánování), obecné soudy, petice, místní referendum atp.

© EPRAVO.CZ - Sbírnka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Hodnotící dotazníky jako obchodní sdělení v kontrolním plánu ÚOOÚ pro rok 2026](#)
- [Implementace směrnice o transparentnosti odměňování v České republice](#)
- [Když zaměstnanec daruje krevní plazmu](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Plán kontrol inspekce práce pro rok 2026](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [„Superdávka“ - proč dochází k posunu nároku a kdy bude vyplacena?](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Jak se vyhnout zákazu a postihu dohod o určování cen pro další prodej?](#)